

JOAN ANTONI BRERA

El llibre *Veien til San Vicente*, del noruec Leif Borthen (ara traduït a l'espanyol) és centrat a Sant Vicent de sa Cala, al nord de l'illa d'Eivissa.

Quan Eivissa era la Shangri-La d'Europa

Leif Borthen era un jove noruec que va arribar al poble de Sant Vicent de sa Cala, a l'extrem nord d'Eivissa, l'any 1933. Després va deixar l'illa i no hi va tornar fins el 1960, just quan es despertava el boom turístic. Però res no havia canviat a Sant Vicent, tot continuava igual: el paisatge i la gent. Trenta anys no havien alterat aquell paradís que va retratar en un llibre, *Veien til San Vicente*, que ara ha estat traduït per primera vegada al castellà (*Camino de San Vicente*), a l'editorial eivissenca Barbary Press.

El responsable de l'editorial, Martin Davies, compara aquell Sant Vicent de l'Eivissa pre-turística amb un paratge semidiví: "*Veien til San Vicente* no és un simple relat autobiogràfic sobre un racó verge d'aquesta illa excepcional; és un homenatge entusiàstic a la Shangri-La d'Europa, un paradís terrenal l'essència del qual es va evaporar, en construir el tram final de la carretera", diu, referint-se a la via asfaltada que va unir Sant Vicent amb la ciutat d'Eivissa l'any 1964. Llavors es va acabar la secular incomunicació d'aquest poble, que és definit en un altre moment del llibre

'*Veien til San Vicente*', de Leif Borthen, recrea la vida en un poble oblidat de l'illa als anys 30, i mostra els canvis radicals viscuts per la societat.

com el *finis terrae* d'Eivissa, una espècie d'illa dins l'illa, on no arribava el trànsit rodat si no era per pedregosos camins de carro.

Abans que hi arribàs la carretera i, consegüentment, els turistes, els hotels i la *modernitat*, Sant Vicent és presentat per Leif Borthen com un indret on es desenvolupava un univers humà d'allò més singular. L'autor explica, amb un inequívoc to humorístic, les particularitats del caràcter dels principals personatges, com el capellà que tan aviat resava pidadores oracions per aconseguir els seus

propòsits com esclatava en una inacabable successió de blasfèmies si no els aconseguia. També descriu les habilitats del carter del poble, que no sabia llegir ni escriure, i endevinava el destinatari de les cartes per l'aspecte que tenia la cal·ligrafia de cada carta. Té un capítol destacat el personatge de més pes històric del poble: Raoul Villain, anomenat pels eivissencs "el francès de sa Cala", que fou l'assassí del dirigent socialista francès de principi del segle XX Jean Jaurès. La mort de Jaurès va commoure Europa, perquè havia estat un dels principals

líders polítics que s'oposà a la Primera Guerra Mundial i tenia un carisma que traspassava fronteres. Però Villain fou, alhora, assassinat també a Sant Vicent l'any 1936, tal com es descriu al llibre.

Un excusat al poble. Un dels pas-satges més eloqüents de l'estil de vida en un poble rural eivissenc dels anys 30 és la instal·lació d'un excusat a la fonda de Sant Vicent: "En aquells temps no hi havia ni un sol excusat a tota la zona (molts ni sabien què era) i quan Vicent va esmentar cautelosament la idea d'instal·lar-ne, provocà un clamor d'indignació. Un excusat a la casa! Que no era la llei sagrada de la natura retornar aquestes coses a la terra? Qui era Vicent per saltar-se-la? Les dones i els camperols vells i amb experiència estaven horroritzats. La gent sospitava que hi havia una relació amb certs esdeveniments greus que havien passat a la Península: havien expulsat el rei del país, havien destituït l'arquebisbe, s'havia creat una República. I ara Vicent volia posar un excusat a casa! El món anava camí de la perdició, no n'hi havia cap dubte."

Quan Borthen tornà a Sant Vicent el 1960 tenia por que tot hagués canviat, i s'apressà a pujar fins a un penyal des del qual abans contemplava una panoràmica de la vall on es troba el poblet. Des d'allà comprovà reconfortat que res no havia canviat. I ho explica de manera prou gràfica: "Em vaig asseure al costat del carrerany amb una sensació de tranquil·litat tan aclaparadora que, malgrat l'esgotament, no vaig poder evitar d'esclafir de riure. Pel que podia veure, no s'havia alterat ni un sol detall de l'obra original del Creador. Un amic sempre havia dit que Sant Vicent és l'únic lloc del món en què el Senyor va col·locar totes i cadascuna de les pedres al lloc apropiat."

En un altre moment parla del tabac pota que es fumava a Eivissa fins fa poc temps. És un tabac local que emet una aroma insuportable per a moltes persones. "A mi em va agradar tant que me'n vaig emportar un tros ben gros al meu país. Com a conseqüència d'això, m'expulsaren d'un hotel de València, mentre que a Noruega als duaners ni tant sols se'ls va ocórrer que allò pogués ser tabac. Quan vaig provar de guardar-lo en secret a l'àtic de casa, aixecaren els taulons del pis per veure si hi havia el cadàver d'algun gat podrint-se."

Entre Eivissa i el poble més proper a Sant Vicent, Sant Joan, només hi ha 30 quilòmetres, però l'autobús de 1960 tardava dues hores a arribar-hi. Com que encara no hi havia carretera fins a Sant Vicent, calia fer el trajecte caminant o amb carro, cosa que hi afegia una hora més. Era una odissea que es va acabar el 1964, quan s'inaugurà la carretera. Com recorda el llibre, aquesta obra la prometien reiteradament des dels anys 20, a l'època de Primo de Rivera, que va desenvolupar una frenètica activitat asfaltadora al país. Però passaren els anys 20, els 30, els 40, els 50 i part dels 60 i Sant Vicent es va mantenir conservat en l'aïllament. Un cop la setmana sortia un llagut de la cala en direcció a la ciutat d'Eivissa per portar-hi ous frescs i tornar-ne amb elements necessaris per a la vida quotidiana.

Paraules premonitòries. També es palesa la preocupació pels efectes de la imminent indústria turística, als anys 60. Dos personatges del llibre parlen del gran nombre de residents estrangers que

arriben a l'illa amb drames personals i tragèdies íntimes. "És que Eivissa mateix està perduda, home! No veieu què hi passa? Eivissa va camí de convertir-se en la indústria turística per antonomàsia! Creieu que hi sobreviurà cap decència humana o bellesa del paisatge? L'única sortida que hi veig és una catàstrofe natural que espantàs tots els turistes per sempre." Paraules sens dubte premonitòries.

Veien til San Vicente no és l'únic llibre que autors dels anys 30 escrigueren durant l'època immediatament anterior a la Guerra Civil. *Hyle*, de Raoul Hausmann, descriu com era el poble de Sant Josep en aquell moment. *The Life and Death of a Spanish Town*, d'Elliot Paul, ens parla de Santa Eulària. Walter Benjamin va immortalitzar en els seus escrits el Sant Antoni dels anys 30. I ara Sant Vicent, que, malgrat tot, ha defugit en gran part la massificació turística, té també un retrat privilegiat d'aquells anys en què Eivissa era el paradís.

Joan Lluís Ferrer

Premis "Les Talúries"
XIII de teatre o quí d'espectacle teatral
XVIII de prosa
XVIII de poesia
VII de raconté en occitan

XXIV Premi de divulgació científica Humbert Torres
VII Premi de fotografia Ton Sirera
XXIV Premi d'investigació botànica Pius Font i Quer

Dotació: 5.000€
Termini: 7 de març de 2008

Informació de les Bases:
Difusió Interior de l'Institut d'Estudis Ilerdencs
Plaça Catedral s/n - 25002 Lleida
Tel. 973 271 500 - Fax. 973 271 538
difuint@diputaciolleida.cat - www.fpiei.cat

